

24

Петро ПОРОШЕНКО: «Політична воля до змін є»

З позачергового послання Президента України до Верховної Ради України 27 листопада 2014 року

Угоду про асоціацію. Але тодішній малоросійський режим зухвало намагався поховати європейську перспективу нашої великої європейської нації. Насправді ж дискусія про вибір між Європейським і Митним союзами, на мою думку, була лише окозамилуванням. Я в цьому абсолютно переконаний. На той момент наші сусіди разом із п'ятою колоною всередині країни прискореними темпами здійснювали повний демонтаж української державності.

Україну облутували непосильними боргами. Цілеспрямовано, — і зараз ті, хто сидять в цьому залі, можуть це підтвердити, — руйнували Збройні Сили України, українську армію. Спецслужби знищувалися під управлінням іноземних громадян. Проведи такий режим при владі ще два-три роки — від нашої з вами рідної України залишилася б хіба що вівіска. Такий історичний кінець ними вже був запрограмований. Проте Революція гідності підірвала той пекельний комп'ютер разом із його диявольською програмою!

План тихої ліквідації України ми як народ України зірвали рік тому — і тоді ворог пішов на нас війною. Військова загроза; замах на наш суверенітет, на нашу незалежність, на нашу територіальну цілісність; нехтування нормами міжнародного права з боку однієї з найбільших країн світу. Криза глобальної та європейської систем безпеки та спроби ще раз вдатися до історично збанкрутілої політики умиротворення агресора. Відсутність надійних гарантій зовнішньої безпеки, що не дає нам змоги повною мірою розраховувати на існуючі міжнародно-правові інструменти для захисту наших українських національних інтересів. Такими є головні виклики і головні загрози, які стоять перед нашою Україною.

До речі. Третьою світовою війною нас лякати не треба! Насправді розпочинати її ніхто не збирається. І це теж важливо врахувати при аналізі.

Отже, ми з вами, шановні новообрані народні депутати, шановний український народ, живемо в умовах війни. І ця війна, безумовно, гальмує наші плани. Ну, наприклад, як переконати інвесторів вкладати гроші в державу, яка воює? Яким чином можна забезпечити стале зростання, коли значна частина економі-

ки просто зруйнована фізично? І на ці питання ми з вами спільно маємо знайти відповіді.

І все ж таки я впевнений, що мій мирний план і розроблені на його основі Мінський протокол і Мінський меморандум у підсумку приведуть до миру на Донбасі. У якості безальтернативної бази для політичного врегулювання цей документ визнаний усім світом — до речі, у тому числі й Російською Федерацією, яка взагалі-то поставила під Мінським меморандумом свій підпис.

Однак, зазираючи у майбутнє, чітко бачимо, що встановлення миру на Донбасі не означатиме позбавлення від військової загрози зі Сходу. На жаль, ця загроза проглядається на дуже далекосяжну історичну перспективу і постійно потребуватиме великих зусиль та колосальних ресурсів. Це — реальність, яку Україна усвідомила запізно, яку ми змінити навряд чи зможемо, але якій треба навчитися протидіяти... Вибачте, інколи навіть спати з револьвером під подушкою, бо так званий брат — біля воріт!

Нашого успіху в реформах, до речі, ворог боїться ще більше, ніж нашої перемоги на фронтах. Тому цілять у нас не лише «градами». Не менш потужною зброєю є економічна агресія, мета якої — не просто послабити Україну, а максимально вичавити нас, виснажити Україну — аж до повного знесення. Сіяти ж на цьому ґрунті зневіру, депресію, розбрат, хаос у головах — то вже завдання сучасних послідовників Геббельса, мобілізованих на інформаційну війну проти України.

І якщо говорити про ключовий внутрішній виклик, то, на мою думку, ним залишається корупція. Я хотів би в цьому контексті назвати ще й бідність, однак ясно, що першопричиною вкрай низького рівня життя переважної більшості українців є тотальна корумпованість державного апарату, сфери державних послуг. Некомпетентність і неефективність державного управління, меркантильна, так би мовити, безідейна, корупція — куди сильніший внутрішній союзник нашого зовнішнього ворога, ніж його ідеологічно вмотивована п'ята колона.

А безробіття, бідність, соціальна несправедливість тепер загрожують не просто зростанням протестних

Великий український народі!
Високодостойні й вельмишановні новообрані народні депутати Верховної Ради України!

Високоповажні закордонні гості!
Виклики і загрози, які сьогодні постали перед нашою державою, перед Україною, не стояли з часів Другої світової війни та повоєнної розправи з українським національним рухом... І водночас — унікальний шанс, який дуже відповідальний український народ подарував українській державі, вперше обравши до українського парламенту проєвропейську конституційну більшість, — таких можливостей не відкривалося перед Україною ще ніколи. Такою є вичерпна характеристика внутрішнього і зовнішнього становища. І наше з вами завдання можна передати простою формулою: відвести загрози і використати шанс.

У ці дні українці відзначають річницю Революції гідності — героїчного повстання проти тиранії. Минуло відтоді лише 365 днів, лише один раз Земля обернулася навколо Сонця. Та, здається, пройшла ціла епоха — так сильно змінилася країна, так сильно змінився світ навколо нас.

Завтра — рік після Вільнюса. 28-29 листопада 2013 року у Вільнюсі Україна мала підписати історичну

настроїв у суспільстві. Вони можуть і обов'язково будуть використовуватися ворогом для дестабілізації ситуації в країні.

І на цьому, до речі, я хотів би відкласти білі фарби і описати унікальні можливості, які відкрила Революція гідності перед усією країною. Як перед тими, хто брав у ній участь, так і перед тими, хто косо, з-під лоба, а інколи навіть з ненавистю споглядав за нашою Революцією. Перед тією частиною цієї зали, яка об'єдналася в нову коаліцію. Я вітаю і дуже дякую вам за це. І навіть перед тими, хто залишається в опозиції.

«Не було б щастя, та нещастя допомогло», – мовить українська приказка. Будь-яка дія викликає протидію, вчить третій закон Ньютона. Тож агресія проти України зі Сходу мобілізувала світ на підтримку України.

Так, за нас не вступили у війну. Але ніхто нас і не повинен захищати, крім нас самих.

Революція гідності, колосальний і героїчний спротив українців проти агресії, повернення нашої країни на шлях демократії, проведення вільних, демократичних президентських виборів, проведення вільних і демократичних парламентських виборів – усе це на небачену висоту підняло міжнародний авторитет України і рівень наших партнерських стосунків із країнами «Великої сімки», державами-членами Європейського Союзу, з більш ніж сотнею держав, які потужно підтримують Україну, в тому числі в міжнародних організаціях і на зазіданнях Генеральної Асамблеї ООН.

Цей авторитет, віру світу в потенційну успішність українського проекту, готовність допомогти в його реалізації ми з вами повинні конвертувати в широкий потік іноземних інвестицій в українську економіку, який вкупі з важкою повсякденною працею кожного з нас почне підвищувати соціальні стандарти українців до рівня європейських.

Якщо говорити про наші внутрішні можливості, за останній рік оформився один із головних чинників сталого розвитку – стабільна, стійка, демократична українська політична спільнота. Це те, що у наших сусідів – Польщі, Чехії, країнах Балтії – було ще на початку 90-х років. І чого нам бракувало для успішного старту реформ. Тепер і у нас майже склався загальнонаціональний консенсус, куди рухатися, що будувати. Дискусуються лише деталі, лише питання: як краще.

Хитка ідеологічна рівновага, в якій Україна перебувала 23 роки і балансувала між Сходом та Заходом, нарешті змінилася повною ясністю. 100 відсотків українців зараз за єдину державу, за єдину країну! Конституційна більшість українців бачить її унітарною країною, ніякої федерації! І це, до речі, палкий привіт тим, хто зі Сходу чи Заходу ра-

дить нам «федералізуватися». Шановні, ви можете радити, але українці – проти! І ми нарешті є владою, яка вміє чути і здійснювати мрії українців. Я щиро на це сподіваюся.

Переважна більшість українських громадян нарешті підтримує реалізацію Угоди з Європейським Союзом – Угоду про асоціацію й ідею вступу України до Євросоюзу. Ніколи раніше цього не було. Дорогі колеги, ми маємо цим скористатися. Рекордних показників нарешті досягла кількість тих, хто за українську мову як єдину державну. До речі, і протягом останнього року, не в останній мірі завдяки Росії, бо я не бачу, чим це ще пояснити, у три-чотири рази зросла кількість прихильників вступу України до НАТО. Щоправда, це питання залишається єдиним із так званих складних тем, в якому в різних областях усе ще зберігається рівна кількість полярних думок.

Але в цілому штучний поділ України за географічною, етнічною, мовною, конфесійною ознакою нарешті подолано, і цей поділ відходить у минуле. Україна ніколи не була такою об'єднаною, як зараз!

Ворог поставив собі за мету не просто переглянути кордони. Мета інша. Нікому не потрібні Донецьк, Луганськ чи Донбас. Ми чітко знаємо, що йшлося про те, щоб розколоти державу або й зовсім стерти її з карти. Знищити нас як великий європейський народ. Та грубо прорухався. Українська політична нація остаточно ствердилася на всіх теренах – західних і східних, північних та південних. Вона об'єднала представників різних етносів та носіїв різних мов. Своєю участю у Вітчизняній війні 2014 року за незалежність України наші російськомовні співвітчизники продемонстрували, що російською мовою вони люблять Україну аж ніяк не менше, ніж ми українською. І я пишаюся мужністю й відповідальністю наших співвітчизників!

Вельмишановні колеги!

Чесні, прозорі, демократичні вибори вперше в нашій історії оновили Верховну Раду України більше ніж на 50 відсотків. Мені надзвичайно приємно бачити серед вас як тих, хто має за плечима вже великий політичний досвід, досвід реформування, пройшли суворі випробування. Але особливо радий бачити таку кількість нових, молодих облич. Ласкаво просимо до Верховної Ради!

Щиро поздоровляю вас з обранням народними депутатами та прийняттям присяги і закликаю до нашої спільної роботи на благо України! Як Президент України я твердо перекоаний, свято вірю: все у нас вийде.

У вас рекордно коротка спікеріада, особливо якщо це порівняти з 1998 роком, дехто пам'ятає, скільки це тоді тривало. Я переконаний: у нас буде дуже коротка прем'єріада. Ми не маємо права витратити час. Вітаю Вас, шановний Володимире

Борисовичу, з обранням спікером. Уже позаду рекордно швидке формування коаліції, а попереду – думаю, що блискавичне, але відповідальне формування Уряду.

Важливо, що при створенні коаліції не посади ділили, – мені було приємно це спостерігати, – а напроцьовували детальний план фундаментальних змін у країні. І ці масштабні перетворення мають стати наступним етапом нашої Революції, плавно перетікаючи в ефективне реформування! Як ініціатор саме такого підходу до Коаліційної угоди я хотів би подякувати вам за відповідальну й ґрунтовну її підготовку.

Уважно прочитав цю угоду. Є речі, які я, можливо, особисто виписав би інакше. Наприклад, у регламентній частині. Ну, хіба принцип консенсусного ухвалення рішень радою коаліції «лише одногослосно» не нагадує *liberum veto* в середньовічному сеймі Речі Посполитої? Коли одним-єдиним вигуком «не дозволяю!» можна було заблокувати будь-яке рішення. Думаю, польські історики могли б нам багато цікавого розповісти про цей досвід.

Але насправді суті це не змінює. У реалізації реформаторської, проєвропейської Коаліційної угоди я є надійним союзником нового парламенту. І керуватимуся насамперед Конституцією України, де більш-менш чітко вписані повноваження і сфери відповідальності української влади. Я впевнений, що тільки від ефективної взаємодії, від нашої синергії ми зможемо реально добитися тих результатів, яких очікує український народ, і я зроблю все від мене залежне, щоб забезпечити ефективну та злагоджену роботу Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України. Прізвище нового Прем'єр-міністра кружляє тут у повітрі. Я його запропонував у перший день після виборів. Дякую фракції за те, що підтримала пропозицію Президента. Уже за лічені хвилини я зроблю відповідне подання Верховній Раді України.

Ми з Арсенієм Петровичем добре засвоїли уроки нещодавньої історії. І з червня місяця своєю спільною роботою будували так, що країна, здається, лише в останні дні парламентської кампанії помітила, що ми не йдемо на вибори однією колоною. Але команда у нас – я не маю жодного сумніву – вся команда парламентської коаліції має бути одна – наша національна українська переможна збірна.

Я пригадую слова, які колись давно почув із вуст одного з батьків-засновників незалежної України, який теж сидів у цьому залі, – В'ячеслава Чорновола, який казав: «І парламенти, і прем'єри, і президенти приходять і відходять. Залишається тільки свята справа нашого історичного відродження, справа демокра-

тії та державної незалежності. Дай, Боже, нам любити Україну понад усе сьогодні, коли вона у нас є. Щоб не довелося гірко любити, втративши».

А ще він казав: «Нам потрібні сьогодні реформи, а не революції; сила закону, а не закон сили; добробут народу, а не всенародні злидні; суспільна злагода, а не затята ворожнеча; демократія, а не диктатура».

Я думаю, що саме сьогодні час втілити в життя слова Чорновола.

Шановні депутати!

Національний інститут стратегічних досліджень за участі апарату РНБО підготував проект аналітичної доповіді «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». Цей матеріал стане нам у нагоді при ухваленні стратегічних рішень та підготовці законів.

Нині ж я лише коротко зупинюся на деяких найважливіших питаннях нашої спільної з вами стратегії, які стосуються національної безпеки в ширшому її розумінні.

Найгірші справи в нас у судовій системі. Наші, вибачте на слові, «папередніки» завбачливо окопалися в судах, а саме: нашпигували їх своїми людьми, які тепер перетворюють ці суди в адвокатуру із захисту прав та інтересів одіозних представників колишнього режиму.

Притчею во язицех стало рішення судді про звільнення з-під арешту командири роти «Беркуту», який звинувачується в розстрілі Небесної Сотні. Наводжу лише один цей приклад не тому, що він поодинокий, а тому, що надто промовистий.

Судова система, яка більшою мірою, ніж будь-що, потребує санації, катарсису, – цьому очищенню чинить найбільший спротив.

Тож однією з перших має стартувати судово реформа. Відповідні законопроекти подаватиму як екстра-невідкладні. Бо з такими судами, як тепер, у безпеці можуть почуватися лише ті, у кого є проблеми із законом. А от законотворчим громадянам від таких судів варто триматися подалі – правди там не знайти.

Зрозуміло, що дотичним до судової реформи є і реформування всіх правоохоронних органів, насамперед МВС та ГПУ. Дякую за те, що цей розділ дуже добре виписаний у Коаліційній угоді. Дякую військовослужбовцям, які є сьогодні в цій Верховній Раді. Відчувається їх професійний підхід. Дозвольте нагадати, що стара Верховна Рада, в тому числі й за моїм наполяганням, встигла-таки ухвалити новий закон про прокуратуру.

Він незабаром набере чинності, як і закон про Національне антикорупційне бюро. Маю тут конкретну пропозицію до всіх, хто причетний до визначення керівника цього бюро. Я пропоную запросити на цю посаду людину з-поза меж України. Вона матиме одну перевагу – відсутність

зв'язків в українській політичній еліті. Нікому не кум, не сват і не брат, рівновіддалений від усіх політичних сил технократ, якому ми всі довіряємо. От такий керівник точно забезпечить ефективну роботу бюро.

Реформатори всіх часів і народів не цуралися долучати до змін іноземців. У нас зараз багатьом відомствам допомагають закордонні консультанти. Та цього замало. Моя ідея полягає в тому, щоб через зміни в законах надати право залучати на державну службу іноземців, включно аж до членства в Уряді. Або розширити коло осіб, яким Президент може надавати українське громадянство, причому в прискореному режимі. Від такого рішення буде подвійна користь: і залучення із західним досвідом професіоналів, і гарантія від корупції.

Завдяки резонансу в ЗМІ ви, напевно, відчули початок кількох великих антикорупційних процесів. Мені тут дехто радить не виносити з хати сміття, а я думаю інакше. Чим більше розголосу, тим швидше люди відчують, що керівництво держави нетерпиме до корупції. Та й у смітті, до речі, можна задихнутися.

Утім, я не хотів би формувати хибну думку, ніби корупцію можна подолати лише репресіями. Поки буде відповідний гумус, з нього виростатимуть нові і нові корупціонери, як ті гриби після дощу. Куди ефективніше боротися з причинами корупції, руйнувати її механізми. Так, з людською природою нічого не вдієш, але дерегуляція, зменшення ролі чиновництва хоча й не панацея, але сильнодіючий препарат у боротьбі з цією епідемією.

Я ретельно проаналізував більшість рішень з дерегуляції, ухвалені останніми роками. Там цікавий винахід, хоч бери та патентуй. Відомства ніби ліквідуються, їх стає дедалі менше, а от їх функції тонким-тонким шаром розмазуються поміж іншими міністерствами та відомствами. А яка різниця підприємцю, з якою «ксивою» до нього прийшли за поборами? Така дерегуляція – профанація.

Реальна ж дерегуляція разом з податковою реформою мають запустити економіку й відновити процес зростання. Ми обов'язково в цьому досягнемо успіху.

Частиною тектонічних перетворень має стати і реформування оборонного сектору: армії, спецслужб, ВПК. Надто повірили в перспективу миру в усьому світі. І ми занадто рано повірили у «вічний мир». Пожинаємо тепер гіркі плоди і чужої агресивності, і власного безвідповідального пацифізму.

У ході АТО виявилася неефективність старої системи тилового, технічного та медичного забезпечення. Ми на ходу її міняємо – із широким залученням волонтерів, необтяжених

мертвими й часом просто дурнувати ми інструкціями часів Першої світової. Тих, хто не справляється, – звільняють; хто прокрався – мають сісти.

Щоб забезпечити безперебійне фінансування підприємств ВПК, ми вже зараз починаємо проектувати державне оборонне замовлення не на рік, а як мінімум – на три. Хоча тут потрібен ще ширший горизонт планування.

Неминучою є певна мілітаризація суспільства, у здорових межах. Навіть початкова військова підготовка має стати одним із головних предметів у школі – саме там закладаються основи військово-патріотичного виховання.

У нас немає сьогодні іншого вибору, крім того що відмовитися від повного переходу армії на контрактну основу. Сусіди підправили наші плани. Без призову – поки що ніяк.

Сьогодні незаперечним є той факт, що проголошена в 2010 році позаблоковість України не змогла і не могла гарантувати безпеку й територіальну цілісність нашої країни. Від неї треба відмовлятися.

Ця позиція призвела до великих втрат, тому ми й вирішили повернутися до курсу на інтеграцію до євроатлантичного безпекового простору. Ми вже сьогодні поглиблюємо співпрацю з НАТО, працюємо над оперативною сумісністю Збройних Сил України із арміями країн-членів Альянсу, переорієнтовуємося на натовські стандарти в оборонно-безпековому просторі. Але в той же час закликаю всіх усвідомити, що політичні спекуляції навколо негайного, «вже сьогодні», приєднання до НАТО не наближають, а, на жаль, навпаки, віддаляють від України час вступу. Потрібно не словом, а ділом, реальною працею досягти критеріїв, яких потребує членство в НАТО. І будемо відвертими, слід брати до уваги й дуже обережне ставлення до цієї теми з боку деяких наших зарубіжних партнерів. Зробили заяву – тут же отримали відповідь про те, що Україна ніколи не буде членом НАТО. Це не їм вирішувати, це вирішувати українському народу. І треба починати не з гучних заяв, яких було вже багато, а з реальних практичних реформ. До речі, реформи й критерії, які є в плані дій щодо членства в НАТО, і реформи й критерії, які є в Угоді про асоціацію, на 96 відсотків співпадають. Давайте будувати і реалізовувати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

Дорогі співвітчизники! Шановні народні депутати!

Демократія – теж інструмент забезпечення національної безпеки. Парламентська коаліція, яку ви сформували, по суті є конституційною більшістю. Це 302 депутати. Такої коаліції ще не було. До речі, я не маю жодного сумніву в тому, що ми можемо ще на кілька депутатів зрос-

Сказано!

Сьогодні, вже маючи за плечима досвід вітчизняної війни 2014 року за нашу незалежність із ворогом, який вдерся на нашу землю, ми інакше дивимося й на події 1932–1933 років. Це теж була так само справжня і так само неоголошена війна проти України, – сказав Президент України Петро ПОРОШЕНКО під час церемонії вшанування пам'яті жертв голодоморів в Україні.

ти. Це породжує величезну спокусу не чути меншості. І від цього я теж хотів би вас застерегти.

Мої ідеологічні однодумці – це, звісно, ті, хто об'єднався в коаліцію. Але я не Президент коаліції. Я – Президент усієї країни, Президент всіх українців – як тих, хто голосував за мене, так і тих, хто зробив інший вибір. Отож я маю слухати і парламентську опозицію.

Єдність країни є для нас беззаперечною цінністю. Тому ще важливіше, ніж чути думку опозиції в Раді, рахуватися з наявністю ідеологічної меншості в суспільстві. Чимало людей, на жаль, усе ще поглядають у бік Митного союзу, підтримують ідею про другу державну мову тощо. Буду відвертим: ми не станемо надавати носіям подібних думок, і ніколи не дамо, права вето на геополітичні та цивілізаційні рішення переконливої більшості, наявність якої засвідчено президентськими й парламентськими виборами. Але запланована мною і підтримана вами децентралізація влади дасть вражаючі можливості враховувати місцеву специфіку. В тому числі й у питаннях віри, історичної пам'яті, мови, релігії, етнічних традицій та вираження інакшості. Ми до всіх цих проявів повинні ставитися з повагою.

Це стосується і питань мови. Врешті-решт, головна різниця між Україною і Росією полягає вже не тільки і не стільки у мові, скільки в різній політичній культурі, яка була

продемонстрована під час виборів і під час нашої Революції гідності. У різних типах стосунків між владою і суспільством і в різному ставленні до свободи та демократії.

Зазначені зміни, однак, не знімають з порядку денного питання підтримки української мови і тих заходів, які в європейській політичній культурі називаються позитивною дискримінацією. Це така форма підтримки тих, хто тривалий історичний час піддавався переслідуванням та утискам. І українська мова як єдина державна є надзвичайно важливим консолідуючим чинником суспільства і держави.

Питання національної безпеки стосуються і церковних проблем. Це надто чутлива сфера, яка потребує обережності; де протипоказані різкі рухи; де перш, ніж раз відрізати, міряють не сім, а сімдесят сім разів. Але з досвіду останніх років ми ніколи не забудемо, що інколи підготовка до поглинання країни починається нібито зі спільних молитов або хресних ходів. Ми всі маємо пам'ятати про любов до Батьківщини, про любов до України, і я впевнений, що це має бути нашим пріоритетом.

Шановні народні депутати!

Ми не обираємо час, в який народжуємося чи помираємо. Але самі визначаємо, що робити в цьому проміжку. Від нас з вами залежить, чи ми увійдемо в історію як жертви внутрішніх чвар і зовнішньої агре-

Київ, 22 листопада 2014 року. Відвідавши Меморіал жертв голодоморів в Україні, представники української влади (зліва направо): Київський міський голова, голова КМДА Віталій Кличко, Президент України Петро Порошенко з дружиною, Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк та голова Київської ОДА Володимир Шандра вшанували пам'ять тих, чиї життя забрав Голодомор 1932–1933 років.

Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.

сії, чи сила і дух українського народу, українських воїнів і героїв, тих, хто захищає нас на донецькій землі й допомагає нам з українських небес, дозволить нам збудувати іншу, успішну країну.

Наша політика має бути спрямована на те, щоб крок за кроком рухатися від країни Революції гідності до власне Країни Гідності. І я впевнений, що нам з вами вдасться її побудувати. Хочу, щоб ви кожного разу, ступаючи до цієї сесійної зали, так само, як і я, заходячи в Адміністрацію на Банковій, згадували про полеглих, які віддали життя за Україну. Як за сотні кілометрів звідси, так і за декілька кварталів на алеї Небесної сотні.

І щоб так само згадували про живих, які потребують ефективного урядування, успішних реформ, розвиненої економіки, соціальних гарантій і справедливості. Саме справедливості. І я думаю, що нам вдасться побудувати таку державу.

У нас більше немає часу на розмови. Тож ставаймо до роботи. І щоб за п'ять років ми були готові подати заявку на членство в Європейському Союзі.

І останнє, мені здається, найважливіше. Євангеліє вчить, що царства, поділені всередині, впадуть. Так будьмо ж єдиними, бо настав момент гуртуватися у боротьбі за Україну, а не чубитися у вовтузні один проти одного. Час єднатися навколо миру і навколо реформ.

Слава Україні!